

De vakbond terug aan de leden

LOT VAN BAAREN,
MENNO BRUIJNS,
MIRJAM BUSSE,
PATRICK VAN KLINK,
MARGOT KRANENBURG

De vakbond terug aan de leden

Met uitzondering van de inleiding zijn de teksten in deze brochure verschenen op de site van Grenzeloos. Voor deze uitgave zijn er alleen typfouten gecorrigeerd en zijn de inleidingen van een aantal interviews aangepast.

Lot van Baaren werkt in een zorginstelling. Zij werd in 2010 als een van de ‘Kloofdichters’ in het hoofdbestuur van de Abvakabo gekozen, en in 2013 in het FNV ledenparlement. Door het ledenparlement werd ze gekozen als lid van het algemeen bestuur van de FNV. Daarnaast is Lot redacteur van Grenzeloos.

Menno Bruijns, werkt als chauffeur bij een technische groothandel, is kaderlid van FNV Bondgenoten en lid van het FNV ledenparlement voor de sector handel.

Mirjam Busse is werkzaam bij de ING in Amsterdam en lid van de bondsraad van FNV Bondgenoten en het ledenparlement van de FNV.

Patrick van Klink is werkzaam bij de margarine fabriek van Unilever in Rotterdam, kaderlid van FNV Bondgenoten en lid van de SP. Daarnaast is hij actief in de milieubeweging, lid van het FNV ledenparlement en redacteur van Grenzeloos.

Margot Kranenburg is projectleider bij de gemeente Rotterdam is actief in het FNV vrouwen netwerk en zit in de bondsraad van de Abvakabo en in het ledenparlement van de FNV.

De interviews in deze brochure zijn afgenomen door Grenzeloos redacteur Willem Bos.

Dit is een uitgave van Grenzeloos www.grenzeloos.org

Deze brochure is te bestellen door €4.- over te maken op rekening NL25INGB0005571638 t.n.v Grenzeloos o.v.v. ‘De vakbond terug aan de leden’. Geef duidelijk aan op welk adres u de brochure wenst te ontvangen. Wilt u meerdere exemplaren bestellen neem dan even contact met ons op via redactie@grenzeloos.org.

Prijs: € 2,50

layout: Fleur Heinze

De vakbond terug aan de leden

Inleiding, oktober 2014

In de serie Grenzeloos geschriften is dit de derde brochure over de vakbeweging. Dat geeft aan dat er naar onze mening de afgelopen jaren interessante ontwikkelingen zijn in de Nederlandse vakbeweging, met name in de FNV.

De eerste brochure uit juli 2011, had de titel *Vakbondswerk aan de basis*. Vakbondsactivisten Lot van Baaren, Ger Geldhof, Ko Hartman, Patrick van Klink, Kees de Leeuw, en Bart Plaatje vertelden daarin over hun ervaringen met vakbondswerk aan de basis. De inleiding van de brochure door Rob Marijnissen begon met de constatering: 'Het rommelt in de vakbeweging. Met name in de grootste vakcentrale de FNV', om even verder te constateren: 'Er is duidelijk sprake van een richtingenstrijd binnen de FNV. Wordt het doorpolderen of strijden tegen de vele verslechtingen die in gang zijn gezet. De vakbeweging staat voor een van de grootste uitdagingen in haar geschiedenis. De economische crisis zet door en de regeringspolitiek is er op gericht om de werknemers en uitkeringsgerechtigden voor de crisis te laten betalen. De vakbeweging zal haar achterban en haar potentiële achterban er in de praktijk van moeten overtuigen dat ze in deze situatie in staat is om effectief voor de belangen van de werknemers op te komen.'

De tweede brochure die in november 2013 verscheen had de titel *De strijd voor een echt nieuwe vakbeweging*. In de inleiding van die brochure werd geconstateerd dat dat 'rommelen' zich sindsdien ontwikkeld had tot 'een diepe crisis en een proces dat we misschien het beste kunnen omschrijven als een poging van de FNV om zichzelf opnieuw uit te vinden'. In die brochure wordt die crisis geanalyseerd en de poging om zichzelf opnieuw uit te vinden beschreven.

In deze derde brochure ligt de nadruk op het functioneren van en de uitdagingen voor de nieuwe FNV zoals die langzaam tot stand aan het komen is. Het proces van omvorming van de FNV en de vorming van een ongedeelde FNV, waarbij de macht niet ligt bij afzonderlijke vakbonden, maar bij de in sectoren georganiseerde leden is nog verre van afgerond, maar er zijn belangrijke stappen gezet. De belangrijkste daarvan zijn de directe verkiezing van de voorzitter van de FNV door de leden en de verkiezing van het ledenparlement, bestaande uit vertegenwoordigers van de verschillende sectoren.

Vooraf dat direct door de leden gekozen ledenparlement is van groot belang. Daarmee ligt het zwaartepunt van de vakbeweging weer wat meer waar het hoort te liggen: bij de vereniging, bij de leden en hun vertegenwoordigers en niet zoals helaas zo vaak het geval is bij de werkorganisatie. Het

ledenparlement zal zich moeten ontwikkelen tot de plaats waar het beleid van de nieuwe vakbeweging in grote lijnen wordt uitgezet, waar de activerende vakbeweging vorm krijgt. Daarbij moet het niet alleen een plek zijn waar inhoudelijke lijnen worden uitgezet, maar moet er ook aan worden gewerkt om die in de sectoren gezamenlijk uit te voeren. Het ledenparlement zal initiatieven dienen te nemen om leden te betrekken bij de discussies en de uitvoering van het beleid. Om stappen te zetten naar een vakbeweging van, voor en door de leden.

Dat is geen makkelijke opgave. Een vakbeweging is in de eerste plaats een belangenvereniging, een club waar mensen lid van zijn om gezamenlijk hun belangen als werknemers te behartigen. Die belangen lopen vaak parallel, maar zijn soms op deelgebieden ook tegenstrijdig. En de leden van de vakbeweging hebben zeer verschillende opvattingen over maatschappelijke en politieke zaken. Om tot een gezamenlijke aanpak te komen is veel discussie en uitwisseling van ervaringen nodig. Niet alleen in het ledenparlement maar in de hele vakbeweging. Een van de positieve ontwikkelingen van de afgelopen periode in de FNV is dat er een opener discussieklimaat aan het ontstaan is, waarin de problemen gezamenlijk worden besproken en er een strategie wordt uitgezet.

Dat gebeurt in een situatie die niet makkelijk is. De positie van de vakbeweging is in de afgelopen decennia danig verzwakt. Dat is vooral het gevolg van de veranderingen in de internationale arbeidsdeling (het verplaatsen van veel productie naar lagelonenlanden) en de veranderingen in de organisatie van de arbeid: flexibilisering, outsourcing en dergelijke. Ontwikkelingen waarop de vakbeweging onvoldoende antwoorden heeft weten te formuleren. Daar komt voor de Nederlandse vakbeweging nog bij dat lange tijd de nadruk vooral lag op polderen, overleg en akkoorden met werkgevers en overheid waar een groot deel van de achterban zich vaak niet in herkende.

Ook de maatschappelijke omstandigheden waarin de vakbeweging de laatste jaren moet opereren zijn verre van gemakkelijk. De langdurige periode van economische recessie en stagnatie die begon met de kredietcrisis van 2008 duurt nog voort en zal ook de komende jaren voortduren. Het op Europees vlak gecoördineerde antwoord op deze situatie is steeds verder bezuinigen op de overheidsuitgaven en het verlagen van de arbeidskosten. Dat leidt tot een steeds verdere spiraal naar beneden. De noodzaak voor de vakbeweging om zich hiertegen te verzetten is groot, maar de mogelijkheid om daarbij ook serieuze successen te boeken is beperkt. De activerende vakbeweging moet dus opgebouwd worden in een situatie van hoofdzakelijk defensieve strijd, strijd tegen steeds verdere afbraak van voorzieningen en verworvenheden. En dat is geen makkelijke opgave.

Het is onvermijdelijk dat de vakbeweging zich veel duidelijker inhoudelijk met politieke zaken bezig gaat houden. 'De politiek' neemt in deze tijden van bezuinigingen en hervormingen immers veel besluiten die bepalend zijn voor

de situatie van (potentiële) vakbondsleden. Niet alleen op het vlak van lonen en arbeidsvoorwaarden, maar ook op het vlak van de pensioenen, de zorg, het onderwijs en het milieu zal de vakbeweging de belangen van haar achterban moeten verdedigen. Niet alleen in de bedrijven en instellingen, maar ook elders.

Daarbij gaat het niet alleen of hoofdzakelijk om onderhandelen in de SER, maar vooral om het voortouw nemen in het debat en de organisatie van werkenden en werklozen voor een alternatief voor het neoliberalisme en het ontwikkelen van een brede toekomstvisie. Dat kan acties zoals die voor de zorg in een breder perspectief plaatsen en ons in staat stellen om breder en sterker te mobiliseren. Dat kan laten zien dat we naast korte termijn successen nog een lange weg te gaan hebben naar een sociale en duurzame maatschappij.

De vakbeweging is de belangrijkste sociale beweging en kan putten uit een lange geschiedenis, maar ook uit ervaringen in andere landen, zowel in positieve als in negatieve zin. We kunnen leren wat wel werkt en wat juist niet.

Ook van haar eigen leden kan de vakbeweging veel leren. Hoe mensen het onrecht ervaren, welke vormen van korter werken, van sociale voorzieningen ze belangrijk vinden, hoe mensen te organiseren en te motiveren. De vakbeweging is in beginsel de organisatie die het best in staat is bruggen te slaan tussen verschillende groepen en belangen, tussen jong en oud en ZZP'ers en mensen met een vaste baan. Maar de manier van werken van de vakbeweging moet daar dan wel op ingesteld zijn.

Vandaar dat het fusiebesluit van groot belang is. Er is een basis gelegd in het ledenparlement en op het congres van vorig jaar waar besluiten zijn genomen over breed gedragen inhoudelijke en organisatorische uitgangspunten die nu verder uitgewerkt moeten worden. Er zijn nog veel hobbels op de weg naar een ongedeelde FNV. Zaken als activerend vakbondswerk, ledendemocratie, maar ook het organiseren en verwoorden van een sociaal alternatief worden nog lang niet door iedereen binnen de vakbeweging als noodzakelijk gezien. Vakbondsleden die staan voor een sociale en duurzame maatschappij kunnen dit stimuleren.

Daar willen we met deze brochure een bijdrage aan leveren. Vanuit verschillende invalshoeken en op basis van verschillende ervaringen leveren vijf vakbondsactivisten hier een bijdrage aan. Zij zijn alle vijf betrokken bij het werk van het FNV-ledenparlement.

In het eerste stuk legt Patrick van Klink uit hoe de discussie in het ledenparlement tot een nieuwe Europa-visie van de FNV heeft geleid. Vervolgens vertelt Menno Bruins over zijn ervaringen en zijn streven om de

leden bij de vakbond en het bestuur daarvan te betrekken. Daarna komt Mirjam Busse aan het woord die onder andere pleit voor een duidelijke visie van de vakbeweging op de plaats van de arbeid in de toekomst. Ook voor Margot Kranenburg is het betrekken van leden bij het vakbondswerk een centraal thema, waarover ze vertelt op basis van haar ervaringen in Rotterdam en in het vakbondsvrouwenwerk. Tot slot komt Lot van Baaren aan het woord. Zij schetst de ontwikkeling van de FNV sinds het optreden van de 'Kloofdichters' in de Abvakabo en de mogelijkheden en obstakels bij het vormgeven van een activerend vakbondsbeleid.

Met het publiceren van deze stukken op de Grenzeloos site en de uitgave van deze brochure willen wij een bijdrage leveren aan de discussie over de vakbeweging van de toekomst. Niet op basis van abstracte ideaalbeelden of door steriele kritiek op het functioneren van 'de vakbeweging', maar door mensen aan het woord te laten die in de dagelijkse praktijk werken aan een nieuwe vakbeweging. En we nodigen iedereen uit om daar zijn of haar visie over te geven en zijn of haar ervaringen met ons en onze lezers te delen.

De hier afgedrukte artikelen vormen maar een deel van de stukken over de vakbeweging die in de afgelopen tijd op de Grenzeloos site zijn verschenen. We schreven bijvoorbeeld ook over de FNV campagne *Koopkracht en echte banen*, over strijd van de vakbeweging hier in Nederland en internationaal, over de solidariteit vanuit de vakbeweging met bijvoorbeeld de Palestijnen in de Gazastrook, over vakbondscafés, over de campagne *Red de zorg* en vele andere onderwerpen die voor vakbondsactivisten van belang zijn.

Wilt u de ontwikkelingen in de vakbeweging hier en elders op de voet volgen, kijk dan regelmatig op www.grenzeloos.org en neem via de site een abonnement op onze elektronische nieuwsbrief. Wilt u uw ervaringen, analyses of opvattingen over de (vakbonds)strijd met anderen delen, of heeft u suggesties voor artikelen of bijdragen neem dan contact met ons op via redactie@grenzeloos.org.

Een heel andere visie van de FNV op Europa

Patrick van Klink, 24 april 2014

Eind vorige jaar publiceerden we op de Grenzeloos site een kritische bespreking van de concept Europavisie van de FNV, geschreven door een werkgroep onder leiding van oud-FNV-voorzitster en nu nummer twee op de lijst van de PvdA, kandidaat voor het Europees Parlement Agnes Jongerius. Nu, een half jaar later en na verschillende discussies in het FNV-ledenparlement ligt er een geheel veranderde en sterk verbeterde nota.

We praten over deze verandering en de rol van het FNV-ledenparlement met Patrick van Klink, een van de leden van dat parlement die een belangrijke rol speelde in deze discussie.

Grenzeloos: Het verschil tussen de nota zoals hij er nu ligt en het oorspronkelijke concept is groot, dat blijkt al bij de eerste zinnen. De oorspronkelijk nota begon met: 'De Europese Unie is begonnen als een economisch samenwerkingsproject met sociale doelstellingen. Vanaf het allereerste verdrag was het doel van de Europese samenwerking namelijk ook 'het verbeteren van de levens- en arbeidsomstandigheden van de burgers.' Die sociale doelstelling van Europa heeft ons door de jaren heen veel mooi gebracht, zoals de bescherming van arbeidsvoorwaarden, arbeidstijden en arbeidsomstandigheden, informatie- en consultatierechten van werknemers, en gelijke behandeling op de werkplek.' De nieuwe nota slaat een heel andere toon aan. Die begint met: 'Deze FNV Europavisie staat voor een andere koers voor Europa: een Europa van solidariteit en samenwerking in plaats van sociale dumping. Met een democratische economie van en voor de mensen, met gewoon goed werk, duurzame banen van hoge kwaliteit, behoud van koopkracht, publieke diensten van goede kwaliteit en respect voor fundamentele sociale rechten, waaronder vakbondsrechten. Dat is de visie van de FNV in beweging. Op naar een socialer Europa.' Wat is er gebeurd?

Patrick: 'Er is in het ledenparlement uitvoerig over het concept gediscussieerd, en op basis daarvan is de nota geheel herschreven. En', voegt hij daar lachend aan toe, 'de veranderingen beginnen niet bij de eerste zin van het voorwoord, maar al bij de kaft. Bij het concept stond daar een foto waarop vijf mensen een of ander plan staan te bestuderen, terwijl voorop de nieuwe nota een foto staat van FNV'ers op de vakbondsdemonstratie van 4 april in Brussel waaraan 50.000 vakbondsleden uit heel Europa deelnamen. Dat geeft het verschil in benadering goed weer.'

Grenzeloos: Wat is er allemaal veranderd en hoe is dat tot stand gekomen?

Patrick: 'De conceptnota ging uit van de traditionele sociaal democratische visie op Europa, zeg maar het PvdA verhaal. Men ging uit van de goede

bedoelingen en intenties, zoals die neergelegd zijn in verschillende Europese verdragen. De economische politiek in en van Europa werd als een gegeven beschouwd en als noodzakelijk gezien, en er werd voor gepleit om het sociale karakter van Europa - dat in menig verdrag wordt genoemd - te versterken.

'Een dergelijke visie is natuurlijk niet vol te houden in deze tijd van crisis en draconische bezuiniging en de rol van Europa daarin. Het vreemde is dat er al eerder - na het referendum over de Europese Grondwet in 2005 - door de FNV een nota is uitgebracht die veel kritischer was over Europa dan dit concept.

'In het ledenparlement is de conceptnota besproken en er kwam veel kritiek. In het ledenparlement zitten natuurlijk mensen met heel diverse opvattingen en visies, ook over Europa. Wat centraal stond in de discussie is wat wij als vakbeweging, wat de mensen op de werkvloer, merken van Europa en van de Europese politiek: de neerwaartse druk op de lonen, de afbraak van sociale voorzieningen, de aantasting van vakbondsrechten enzovoort.

'Er is twee keer uitvoerig in het ledenparlement over de nota gediscussieerd en daarnaast is hij besproken en geamendeerd door de commissie internationale zaken van het parlement. We hebben er ook andere teksten bij betrokken zoals teksten van de internationale vakbeweging, een nota van de Belgische vakcentrale ABBV, reacties uit de achterban maar ook de kritiek zoals geformuleerd in het stuk in Grenzeloos heeft een rol gespeeld in de discussie. Daarbij ging het natuurlijk niet om de vraag hoe je nu precies het ontstaan van de EU analyseert en hoe je allerlei verdragen beoordeelt, maar om de vraag wat de praktische consequenties zijn voor vakbondsleden en werknemers hier en elders in Europa. Het resultaat is een nota waar veel meer leden zich in herkennen, waar verschillende visies naast elkaar een plaats hebben.'

Niet anti-Europa

'Wat belangrijk was', benadrukt Patrick, 'is dat er ondanks de heftige kritiek op het huidige Europa en de Europese politiek, er niet sprake was van een anti-Europa sentiment, in de zin van we moeten onze problemen los van Europa zien op te lossen. De overtuiging is juist heel sterk dat we samen met andere bonden in Europa op moeten trekken voor onze gezamenlijke belangen. Daarom is de grote opkomst op de demonstratie van 4 april, waar vanuit Nederland twee duizend vakbondsleden waren, ook zo verheugend.

'Het belangrijkste van de nieuwe nota', zo gaat Patrick verder, 'vind ik de nadruk op de actiepunten. De strijd tegen de flexibilisering, tegen de afbraak van arbeidsrechten en dergelijke zaken. En daarbij wordt geprobeerd zaken niet alleen maar defensief te formuleren: tegen de afbraak dit en de verslechtering dat, maar ook de noodzaak van korter werken wordt weer genoemd. Juist dat laatste punt wordt op meer plekken in de Europese vakbeweging bediscussieerd en moet internationaal worden opgepakt.

'En we moeten ook niet vergeten dat er de afgelopen tijd ook successen zijn geboekt. De strijd tegen de havenrichtlijn, tegen de aanbesteding van het openbaar vervoer, wat er in de Eemsmond is bereikt bij de bouw van de energiecentrale waar de aannemers gedwongen zijn om ook werknemers uit Oost-Europa volgens Nederlandse normen te betalen, en dat soort zaken.'

Grenzeloos: Er ligt nu een nota die een verbetering is ten opzichte van het eerste concept, maar wat gaat daar nu verder mee gebeuren?

Patrick: 'Natuurlijk, zo'n nota is en blijft maar papier. Het gaat er om wat daar verder in de praktijk mee gebeurt. De bedoeling is dat de nota nu ook zo breed mogelijk in de FNV wordt besproken en dat er consequenties uit worden getrokken voor het werk in de bedrijven, voor de cao-onderhandelingen, in de strijd tegen de flexibilisering, in de verdere uitwerking van de campagne *Koopkracht en echte banen*. De volgende stap is het maken van een actieprogramma en daarmee aan de slag gaan. Iets heel belangrijks dat deze discussie heeft opgeleverd is volgens mij dat het duidelijk is dat 'Europa', de door Europa gevoerde politiek, niet iets is dat ons overkomt, dat we alleen maar over ons heen kunnen laten gaan, en dat we ons alleen maar kunnen beperken tot het roepen dat het iets socialer moet.

'Maar, dat Europa ook voor ons als vakbeweging, of juist voor ons als vakbeweging, een strijdtoneel is waar we op alle mogelijke manieren actief moeten zijn. Niet alleen maar door te lobbyen, niet alleen door af en toe in Brussel te demonstreren, maar door in ons hele vakbondswerk de Europese dimensie mee te laten klinken. Door de contacten met vakbondsleden elders in Europa te versterken en samen op te trekken, door ons niet tegen elkaar uit te laten spelen, door als FNV veel meer aandacht te besteden aan wat er in landen als Griekenland gebeurt en wat de rol van Europa daarbij is. Kortom door ons te gedragen als deel van de Europese vakbeweging.

'Half mei, in de aanloop naar de Europese verkiezingen organiseert de FNV een lijsttrekkersdebat, waarbij de lijsttrekkers geconfronteerd worden met de Europavisie van de FNV. Ik hoop dat dat ook een verdere impuls aan de discussie geeft.'

Het ledenparlement

Grenzeloos: Het FNV-ledenparlement heeft een belangrijke rol gespeeld in de totstandkoming van deze nieuwe nota. Wat zegt dat over de rol van het parlement in de FNV in beweging?

Patrick: 'Zeker, de rol van het parlement is bepalend geweest. Vroeger werden dit soort nota's geschreven door beleidsmedewerkers en bediscussieerd door bestuurders en werden er enkele kaderleden bij betrokken. Nu is de nota twee keer in het ledenparlement besproken en is een aantal leden van het parlement, met name uit de commissie internationale zaken heel actief bezig

geweest met het schrijven van amendementen. Het ledenparlement heeft een bepalende stem in het FNV beleid.

'Dat werkt naar twee kanten. Bestuurders en beleidsmedewerkers moeten rekening houden met het ledenparlement. Maar omgekeerd moeten de leden van het parlement ook hun verantwoordelijkheid nemen. Het is misschien verleidelijk om als parlamentslid alleen het bestuur en bestuurders te verwijten wat er allemaal fout is, maar erg productief is dat natuurlijk niet. Het parlement heeft macht, en dan moet je die ook gebruiken. Dan kan je die ook gebruiken om dingen bij te stellen, om initiatieven te nemen om de bond verder te versterken en strijdbaarder te maken. De discussie over deze nota heeft laten zien dat dit kan, en dat we op die weg door moeten en kunnen gaan.'

De toekomst is aan één FNV

Menno Bruijns, 27 juni 2014

'Ik heb eigenlijk weinig met de oude bonden', zegt Menno in de loop van het gesprek. 'Vanaf Dalfsen (de bijeenkomst in december 2011 toen de voorzitters van de negentien bij de FNV aangesloten vakbonden in Dalfsen besloten dat hun bonden op moesten gaan in wat toen nog genoemd werd De Nieuwe Vakbeweging) was het voor mij duidelijk: die kant moeten we op. Ik hou me ook 'niet echt' bezig met het 'afbouwen' van FNV Bondgenoten. Ik richt mezelf liever op het heden en de toekomst. In het hele proces van fusie en vernieuwing wordt te veel achterom gekeken en worden een heleboel achterhoedegevechten geleverd, ik heb daar niets mee.

'Het zal ook met mijn leeftijd (37) te maken hebben', gaat hij verder, 'en met het feit dat ik niet zo'n verleden heb in de 'oude' vakbeweging, maar we moeten naar de toekomst kijken. Als we niet één FNV worden, zijn we als vakbeweging ten dode opgeschreven. De solidariteit moet op nummer één staan. Vanuit sterkere, beter georganiseerde sectoren moeten we zwakkere, nieuwere sectoren steunen. De successen van de schoonmakers of de acties in de zorg waren er nooit gekomen en waren op deze schaal nooit mogelijk geweest als ze alleen uit de sector hadden moeten komen, als daar geen sterke brede vakbeweging achter had gestaan. Ik geloof niet in kleine radicale vakbondjes.

'Eén naam voor de hele FNV is belangrijk, dat verhoogt de herkenbaarheid. En een democratische structuur en natuurlijk de macht van het getal.'

Van onderop

Menno werkt als chauffeur bij een technische groothandel. 'Ik ben op mijn achttiende begonnen met werken in een winkel met schoenen en sportartikelen, onderdeel van een grote keten. Ik heb het daar zelfs tot bedrijfsleider geschopt,' zegt hij lachend, 'maar dat beviel me steeds minder. Het moest allemaal steeds sneller en steeds goedkoper en het draaide alleen maar om de winst. Het neoliberalisme zeg maar... Toen ben ik bij de post gaan werken als postbode, dat heb ik acht jaar gedaan. Daar had ik de kans om mijn groot rijbewijs te halen en zo ben ik chauffeur geworden bij de Technische Unie, een technische groothandel. Daar ben ik actief vakbonds lid geworden, bij FNV Bondgenoten.'

Grenzeloos: Waarom ben je actief in de bond geworden?

'Ja waarom wordt je actief in de bond... Er zijn steeds zaken op het werk die anders kunnen, beter. Maar alleen kan je niet veel veranderen, daar heb je de vakbond voor nodig. Als je dingen wilt veranderen heb je ook bescherming nodig. En je hebt een groep nodig om het gezamenlijk aan te pakken. Ik ben

eerst actief op mijn bedrijf geworden en ben andere mensen voor de bond gaan werven. Tegelijkertijd ben ik binnen de bond gaan lobbyen voor een actievere opstelling en aanwezigheid in het bedrijf. De bond moet er niet alleen zijn bij cao-onderhandelingen, maar moet constant op het bedrijf actief zijn om te weten wat daar leeft en daar iets mee doen. Ik ben altijd langs die twee lijnen bezig geweest: mensen vakbondslid en liefst actief vakbondslid maken, en de bond, ook de bestuurders, bewegen om ook actief en zichtbaar te zijn op het bedrijf.

‘En’, zo gaat hij verder, ‘van het een komt het ander. Als je actief bent op je bedrijf merk je al snel dat er ook zaken zijn die spelen op het niveau van de bedrijfstak. Daar was eigenlijk alleen een landelijke cao-commissie actief, dus daar werd ik ook al gauw voor gevraagd. Inmiddels had ik binnen de bond de basis kaderopleiding gedaan en daardoor krijg je een bredere kijk op het vakbondswerk. Je weet hoe de bond in elkaar zit en wat de handvatten voor verandering zijn.’

Pionierswerk

‘In eerste instantie was ik actief op mijn eigen werkplek, later ook op het niveau van het bedrijf en nog weer later ook op het vlak van de sector technische groothandel. Het was een beetje pionierswerk. In eerste instantie was het vakbondswerk in de sector vrijwel alleen gericht op de medezeggenschapsorganen zoals de ondernemingsraden en hield men zich vooral bezig met overleggen. Dat gold voor de leden maar ook voor de bestuurders. Mede door mijn lobby is de vakbond ook op de werkvloer steeds verder opgebouwd en zijn er op ieder vlak actieve leden bij betrokken.

‘Centraal in het vakbondswerk staat voor mij altijd het contact met de leden, het informeren van de leden en met hen bespreken welke richting het op moet. Ook kaderleden zien nog niet precies waar de nieuwe vakbeweging naar toe gaat. Daarom moeten wij er ook voor blijven zorgen dat we iedereen meenemen in het proces van en naar de nieuwe FNV, en de positieve kanten en mogelijkheden van de vernieuwing laten ervaren.’

Ledenparlement

Grenzeloos: Jij bent lid van het ledenparlement. Hoe ben je daar terecht gekomen?

Menno: ‘Ja dat is een apart verhaal. Toen ik ook in de sector actief was wilde ik me kandidaat stellen voor de bondsraad van FNV Bondgenoten. Maar ik kon er maar niet achter komen hoe dat moest. Op de website van Bondgenoten was daar niets over te vinden en in de sector wist men dat eigenlijk ook niet. In die tijd begon ook het proces van de nieuwe vakbeweging op gang te komen en was het duidelijk dat er een voorlopig ledenparlement zou worden

samengesteld. Toen ben ik daar helemaal voor gegaan, mede vanwege het toekomstperspectief en de vernieuwing!

'Ik had weliswaar geen ervaring in een dergelijk orgaan, maar ik had wel het gevoel dat ik iets te brengen had. De eerste keer twitterde ik vanaf en over het ledenparlement, dat viel niet bij iedereen in goede aarde en ik werd verzocht er mee te stoppen.' Lachend: 'Maar inmiddels is men daar aan gewend en wordt het geaccepteerd.'

Grenzeloos: Je zit nu in het gekozen ledenparlement.

'Ja, het ledenparlement bestaat nu uit mensen die in hun sector zijn gekozen. Dat ging in mijn geval ook een beetje raar, want er waren drie mensen die zich kandidaat hadden gesteld voor de sector. Maar twee daarvan werden door de kiescommissie afgewezen omdat ze niet aan de vereisten voldeden en ik bleef als enige over. Dat was wel een tegenvaller, want nu was bij wijze van spreken één stem voldoende om in het ledenparlement gekozen te worden. Maar ik kreeg 700 stemmen, dus ik denk dat ik wel een basis heb in de sector.'

Grenzeloos: Hoe vind je het ledenparlement functioneren?

'Ik ben daar eigenlijk best tevreden over. In korte tijd hebben zowel het ledenparlement als de FNV als geheel grote stappen gezet. De rol van het ledenparlement is duidelijker geworden en de samenwerking met het bestuur is verbeterd. De afgelopen maanden werkt het bestuur beter samen met het ledenparlement en wordt er van beide kanten meer van elkaar aangenomen. Ik denk dat de discussie over de Europavisie daar een keerpunt in was. Er was alle ruimte voor een inbreng; ik zelf heb iets ingebracht over de democratisering van de economie, dat werd zonder probleem overgenomen. Ook de demonstratie in Brussel was heel positief, daar waren bestuurders, leden van het ledenparlement en (kader)leden. Bij elkaar een heel goede opkomst.'

Grenzeloos: Bestaat er niet het gevaar dat het ledenparlement los komt te staan van de basis, dat de leden ervan zo druk zijn met allerlei vergaderingen dat ze hun achterban uit het oog verliezen?

Menno: 'We moeten als ledenparlement niet te ver op de troepen vooruitlopen. We moeten herkenbaar blijven, stap voor stap de mensen meenemen in ons verhaal. Leden van het ledenparlement hebben vaak een duidelijke ideologische bagage en veel kennis van zaken, daar is niks mis mee, maar je moet de zaken wel vertalen naar de situatie van de mensen. Heel veel vakbondsleden hebben zelfs geen idee wat het ledenparlement is en doet. Zo'n Europavisie bijvoorbeeld is heel belangrijk voor de oriëntatie van de FNV maar de meeste leden moet je daar niet mee lastig vallen, die gaan zich daar echt niet in verdiepen. Die zijn in de eerste plaats bezig met de situatie op hun werk, dan misschien met die in hun de sector en dan...

‘Het belangrijkste is dat we de leden informeren en scholen, het vakbondshandwerk organiseren, het kaderwerk vernieuwen en faciliteren. Mensen betrekken bij het bestuur. We moeten allemaal leren in de nieuwe democratische structuur te functioneren.

‘En’, voegt hij daar aan toe, ‘het internationale karakter is ook heel belangrijk. Misschien dat we over twintig of vijfentwintig jaar helemaal niet meer lid zijn van een nationale bond, maar van een internationale. De werkgevers zijn al heel lang internationaal sterk georganiseerd en dat moet voor ons ook gelden. En dan niet via heel ondoorzichtige en bureaucratische structuren, maar ook door mensen direct van de werkvloer. Binnenkort ga ik zelf naar Kaapstad, naar een congres van de internationale koepel van bonden in de handel, de schoonmaak en beveiliging. Daar ga ik samen met een bestuurder naar toe. Daarin zie je ook de nieuwe vakbeweging terug: een bestuurder en een kaderlid, dat is de nieuwe vakbeweging.’

Vakbeweging moet zich veel meer bezighouden met de veranderende plaats van de arbeid

Mirjam Busse, 7 juli 2014

In onze serie interviews met actieve vakbondsleden laten we deze keer Mirjam Busse aan het woord. Mirjam is werkzaam bij de ING in Amsterdam en lid van de bondsraad van FNV Bondgenoten en van het ledenparlement van de FNV. Ze pleit voor een versterking van de vakbeweging op plaatselijk vlak en voor meer diversiteit. En voor een vakbeweging met een duidelijke visie op de plaats van de arbeid in de toekomst.

‘De ontwikkeling in de automatisering gaat veel sneller dan we ons realiseren en heeft veel meer invloed op ons hele leven dan we denken’, zegt Mirjam gedreven. ‘Kijk naar de ontwikkeling van zo’n zichzelf besturende auto, of naar de rol van het internet, dat gaat allemaal heel snel. Als vakbeweging kunnen we daar niet omheen. Het zal de hele wereld van de arbeid veranderen. We hebben nu al te maken met een enorme kloof tussen mensen met een vast contract en degenen met een tijdelijk contract. We kunnen het ons als vakbeweging niet permitteren om alleen op te komen voor de belangen van de vaste werknemers. De kloof tussen ‘vast’ en ‘flex’ zal minder moeten worden. Vast zal flexibeler moeten worden en flex vaster.

‘Op het bedrijf waar ik werk, de ING, werken heel veel mensen via een uitzendbureau. Dan kan je je als vakbond niet alleen op de vaste medewerkers richten. Tegelijkertijd zie je dat een bedrijf als de ING ook een ‘moderne’ werkgever wil zijn met een platte organisatie, met minder managementlagen, zelfstandige taakgroepen en dergelijke. We proberen nu om mensen die boventallig zijn vast te houden op plaatsen voor flexwerkers en externen, maar over dat soort zaken moeten we als vakbeweging veel meer nadenken en beleid ontwikkelen.’

Medezeggenschap

Zoals veel actieve vakbondsleden is Mirjam begonnen in de medezeggenschap, als lid van de ondernemingsraad. ‘Voordat ik zo’n kleine twintig jaar geleden ging werken bij wat toen nog de Postbank heette was ik op mijn vorige werk al slapend lid van de FNV, van de Abvakabo. Ik had wel eens wat in de bond gedaan en ook een scholingscursus gevolgd, maar veel stelde mijn vakbondswerk niet voor’, vertelt ze. ‘Toen ik hier ging werken stelde ik me verkiesbaar voor de ondernemingsraad op de lijst van de FNV. Er waren toen veel vakbondsleden bij de Postbank en er was altijd een strijd tussen de Unie (van middelbaar en hoger personeel) en de FNV wie er bij de verkiezingen voor de ondernemingsraad de grootste werd. Ik was in het bedrijf als nieuwkomer natuurlijk niet erg bekend en kwam op een onverkiesbare plaats.

Maar na een tijdje kwam ik alsnog in de ondernemingsraad en later ook in de centrale (landelijke) ondernemingsraad van het bedrijf en in het dagelijks bestuur daarvan. Maar in de vakbond zelf was ik niet zo actief, al draaide ik wel mee in de kadergroep op het bedrijf.

'Een collega van me zat in de bondsraad (het parlement) van FNV Bondgenoten en toen die er mee ophield vonden we dat er toch iemand vanuit ons bedrijf of onze sector in moest en zo ben ik zowel in de sectorraad als in de bondsraad gekomen.'

Het ledenparlement

Daarnaast zit je nu ook in het nieuw ingestelde ledenparlement van de FNV?

'Ja in eerste instantie ben ik vanuit de sector 'finance' benoemd in het voorlopige ledenparlement en later ben ik door de leden van de sector in het ledenparlement gekozen.'

Wat vind je van de functie en het functioneren van het ledenparlement?

'Ik denk dat het ledenparlement een heel belangrijke rol speelt in de vernieuwing van de FNV. Het is daar dat de stem van de leden, via de door de leden gekozen vertegenwoordigers, het beleid moeten bepalen.

'Het ledenparlement functioneert volgens mij redelijk goed. Natuurlijk hebben we allemaal aan dat nieuwe orgaan en de taakverdeling met het bestuur moeten wennen, maar over het algemeen gaat het goed. Het ledenparlement heeft duidelijk een plaats veroverd. Het functioneert ook veel beter dan bijvoorbeeld de bondsraad van FNV Bondgenoten. Die is zo samengesteld dat twee grote fracties uit twee grote sectoren een doorslaggevende stem hebben en eigenlijk alles kunnen tegenhouden. Soms is dat ontzettend irritant, want het lijkt soms alsof mensen daar niet zitten voor het gezamenlijke belang, maar alleen voor het veiligstellen van de belangen van hun eigen sector. Er wordt vaak het woord solidariteit in de mond genomen maar het lijkt wel alsof het vooral gaat om solidariteit met zichzelf.

'Maar', voegt ze daar aan toe, 'ik begrijp ook wel dat men huiverig is voor de fusie van de verschillende bonden, want bij de fusie waaruit FNV Bondgenoten is ontstaan is het indertijd bijna misgegaan, toen was de nieuwe bond bijna failliet. Maar volgens de commissie die de financiële situatie heeft doorgelicht is er nu geen gevaar. Als je voor een fusie gaat dan moet je daar ook echt voor gaan. Dan worden de inkomsten centraal geïnd en moet je uiteindelijk ook gezamenlijk over de besteding van de gelden en de prioriteiten beslissen. Daarin moet het ledenparlement een centrale rol spelen. De verantwoordelijkheid hebben we nu als ledenparlement en die rol moet je dan ook nemen. Gelukkig heb je in het ledenparlement te maken met veel kleinere fracties van twee of drie leden per sector, zodat er altijd naar brede coalities gezocht moet worden en niet twee fracties de zaak kunnen blokkeren.

‘Wat ik ook als een probleem zie, is de opstelling van een deel van de werkorganisatie’, gaat Mirjam verder. ‘Er is vanuit die hoek veel weerstand tegen de vernieuwing. Bestuurders willen soms gewoon niet samenwerken met leden, dan krijg je bijvoorbeeld voor een activiteit gewoon niet de namen van kaderleden die je aan wilt schrijven. Of er wordt gewoon buiten de leden om onderhandeld en dan komt een bestuurder met het verhaal dat het echt niet anders kon, dat er echt niets meer in zat. Ik begrijp best’, gaat ze verder, ‘dat bestuurders niet met iedere opmerking van een lid iets kunnen of hoeven te doen, er zijn ook altijd leden die snel roepen dat het zus of zo moet alsof dat allemaal zo makkelijk te regelen is, maar je moet je leden wel serieus nemen en zeker de kadergroep er bij betrekken. Daar schort het nog heel vaak aan.

‘Maar’, voegt ze daar aan toe, ‘het hangt natuurlijk ook erg van de kracht van de kadergroep af. Bij ons was die in de tijd dat het economisch goed ging - en er met name bij ons in de financiële sector heel veel kon - enorm teruggelopen. Nu zie je weer meer mensen actief worden. We hebben nu een kleine, maar wel actieve kadergroep, daar kan je ook veel mee bereiken en we hebben een speciaal project met workshops om jongeren erbij te betrekken, want dat is natuurlijk cruciaal.’

Diversiteit

Wat moet er nog meer gebeuren om de nieuwe vakbeweging echt van de grond te krijgen? ‘Diversiteit’, is het prompte antwoord. ‘We moeten als vakbeweging veel meer een afspiegeling worden van de beroepsbevolking: met veel meer migranten, vrouwen en jongeren dan nu. Daar moeten we ons echt voor inzetten. Ik heb zelf een gekleurde zoon van een Antilliaanse vader, nou dan merk je dat er in Nederland heel wat meer discriminatie is dan wij als witte Nederlanders vaak denken. Dat moet de vakbeweging ook oppakken, daarom ben ik zo blij met het netwerk Wereldburgers, en hoop ik dat dat een sterke en actieve groep wordt.

‘Daarnaast’, zo gaat ze verder, ‘is het opbouwen van FNV Lokaal van groot belang. De vakbeweging moet ook op plaatselijk niveau weer duidelijk zichtbaar zijn. De afgelopen tijd is daar - bijvoorbeeld met de verkiezingsbijeenkomsten - al wat aan gedaan, maar dat moet voortgezet worden. Je heb nu de plaatselijke woonafdelingen van de afzonderlijke bonden, maar die zijn niet altijd zo actief en die verdwijnen natuurlijk met de fusie. Hier in Amsterdam heb je het maandelijks vakbondscafé waar allerlei thema’s besproken worden, ook met mensen uit andere sociale bewegingen. Er is er net weer een geweest over de woonstrijd, waar ik helaas niet bij kon zijn, maar ik begreep dat daar ook de basis is gelegd voor een grotere betrokkenheid van de vakbeweging bij de strijd voor betaalbare woonruimte. Het is erg belangrijk dat de vakbeweging zich ook met dat soort zaken bezig houdt.

'En zo'n sterke plaatselijke FNV is ook belangrijk omdat je dan veel makkelijker de strijd in een bedrijf kan steunen met mensen die elders werken. Het is ook een mogelijkheid om mensen die actief willen zijn in de vakbeweging, maar die niet in een bedrijf werken met een kadergroep, of bijvoorbeeld als freelancers of zzp'ers helemaal niet in een bedrijf werken toch bij het werk van de vakbeweging te betrekken. Want die aansluiting met die flexwerkers moeten we echt maken. De toekomst van de vakbeweging hangt af van de vraag of we die nieuwe groepen er ook bij weten te betrekken.'

Vakbondsleden zijn zelf de beste ledenwerwers

Margot Kranenburg, 7 augustus 2014

'De leden van de vakbond moeten meer bij het vakbondswerk betrokken worden', dat is de centrale boodschap van de Rotterdamse vakbondsvrouw Margot Kranenburg in dit interview in de Grenzeloos-serie 'vakbondsleden aan het woord'. Margot is actief in het FNV vrouwenennetwerk, zit in de bondsraad van de Abvakabo en in het ledenparlement van de FNV.

'Toen ik zelf indertijd, begin jaren tachtig, bij mijn eerste baan aan de slag ging bij de bibliotheek in Rotterdam werd er een praatje gehouden door een vakbondsman over het belang van de vakbond', is haar reactie op de vraag hoe ze bij de vakbond terecht is gekomen. 'Ja, een vakbondsman, want vrouwen waren toen nog nauwelijks actief in de vakbeweging', voegt ze daar direct aan toe. 'Het was voor mij ook vanzelfsprekend om vakbondslid te worden, mijn vader was dat ook, hij zat in het bestuur van de afdeling Rotterdam van Mercurius, de toenmalige bond voor de handel en de dienstensector.'

Vrouwenwerk

'Eigenlijk ben ik', zo gaat Margot verder, 'vanaf het begin af aan vooral actief geweest in het vrouwenwerk van de bond. Je had toen een actieve vrouwengroep in de ABVA (de voorloper van de Abvakabo). We hielden ons bezig met de positie van vrouwen in de bond, met zaken als spreekrecht van een vertegenwoordigster van de vrouwengroep in de bondsraad, maar vooral ook met allerlei naar buiten gerichte activiteiten zoals de strijd voor arbeidstijdverkortung waarvoor we met andere vrouwenorganisaties samenwerkten in het 'breed platform vrouwen voor economische zelfstandigheid'. En we hielden ons bezig met het organiseren van bijeenkomsten op de internationale vrouwendag op acht maart en nog veel meer.

'Er is natuurlijk heel veel veranderd in de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt en in de bond, maar dat betekent niet dat er op dat vlak niet nog heel veel te doen is. In mijn bond de Abvakabo is ruim de helft van de leden vrouw. Maar ondanks het feit dat we een vrouwelijke voorzitter hebben en verschillende vrouwelijke bestuursleden en vrouwen op allerlei belangrijke posities is het nog altijd een mannenbond; een club waar de vergaderingen en de discussies gedomineerd worden door mannen.

'Vrouwen draaien in deze maatschappij nog steeds vrijwel altijd op voor de verzorgende en huishoudelijke taken en hebben minder tijd voor andere activiteiten. Vrouwen functioneren dus anders dan mannen en daar moeten we rekening mee houden: andere vergadertijden, andere vergaderplaatsen

(dichter bij huis of dichter bij hun werk) en natuurlijk ook andere manieren van vergaderen.

‘Je ziet dat ook in het ledenparlement’, gaat ze verder, ‘dertig procent van de leden daarvan is vrouw, maar de discussie wordt sterk gedomineerd door mannen en door een manlijke manier van discussiëren. Een van de dingen die we als vrouwen netwerk gaan doen om dat te bestrijden, is het organiseren van een masterclass voor vrouwen in het ledenparlement over hoe je een inbreng levert, het woord voert, hoe je je punt maakt. Daarvoor gaan we ook vrouwen uit de politiek, uit de Tweede Kamer en dergelijke uitnodigen om te horen hoe zij dat doen. Maar misschien’, zo voegt ze daar aan toe, ‘moeten we op termijn ook iets voor de mannen organiseren of een lijstje maken met de mores.’

Vrouwen netwerk

‘Binnen de FNV hebben we een vrouwen netwerk, waar alle vrouwelijke FNV-leden zich bij aan kunnen sluiten. Het netwerk is van de bonden, een van hen is FNV Vrouw, voorheen de vrouwenbond. Heel vroeger was dat een organisatie van vrouwen van vakbondsleden. De mannelijke kostwinners waren lid van een bond in hun sector en hun echtgenotes, die huisvrouw waren, konden zich aansluiten bij de vrouwenbond. Inmiddels is het karakter van de organisatie helemaal veranderd. Nu is het de bond voor vrouwen in betaalde, onbetaalde en vrijwillige dienst. FNV Vrouw maakt zich sterk voor hen op het gebied van arbeid, inkomen en zorg. Grenzen stellen aan mantelzorg vormt onderwerp van het Vrouwenpodium. Voor migrantenvrouwen is in samenwerking met NOOM (Netwerk van Organisaties van Oudere Migranten) de handleiding en aanbevelingen voor politici en beleidsmakers gemaakt in het kader van het project *Wonderen doen met weinig geld*.

‘Ze doen veel activiteiten op het gebied van ‘empowerment’ van vrouwen gekoppeld aan vakbondsthema’s. De vrouwenbond, sorry FNV Vrouw, is initiatiefneemster van het Netwerk Vrouwen FNV en heeft zelf een vertegenwoordigster in het ledenparlement. Het is de bedoeling dat FNV Vrouw op den duur opgaat in het vrouwen netwerk, als het noodzakelijke draagvlak er is, maar dat is nog niet rond.’

Leden er bij betrekken

We praten verder over het proces van vernieuwing van de FNV. Margot: ‘Ja, in de loop van de tijd kreeg je dat idee van de vakbond als je zaakwaarnemer. Dat was volgens mij precies het verkeerde antwoord op de ontwikkelingen.’ ‘Kijk’, gaat ze verder, ‘in de jaren negentig was er zeker bij de overheid weinig drang om actie te voeren, er was voldoende werk. In de jaren tachtig was dat anders, toen hebben we zelfs te maken gehad met loonsverlagingen wat tot grote acties leidde, maar in de jaren negentig was dat niet zo. De vakbond kalfde af, er waren minder kaderleden, mensen bleven vaak wel lid want dat gaf zekerheid, maar ze waren niet meer actief. In Rotterdam hadden we

indertijd onbezoldigd scholingskader, dat werd wegbezuinigd. Leden en kaderleden werden steeds minder ingeschakeld in het vakbondswerk en er kwam het idee van de vakbond als je zaakwaarnemer, als een sociale ANWB. Om die ontwikkeling tegen te gaan werden toen in de Abvakabo de Kloofdichters opgericht. Ik zat daar niet bij want ik had geen zin om in het hoofdbestuur te gaan zitten, maar ik steunde ze wel.'

Ledenparlement

Grenzeloos: het hele proces van vernieuwing van de FNV dat daar op gevolgd is, heeft onder andere geleid tot de instelling van het ledenparlement, bestaande uit door de leden gekozen vertegenwoordigers van de sectoren dat in de plaats is gekomen van de uit de voorzitters van de bonden bestaande federatieraad. Jij zit in het ledenparlement, hoe vind je dat het functioneert?

Margot: 'Ja, ik zit daar in namens de sector overheid. We zitten in het ledenparlement met een diversiteit aan culturen, met mensen met een heel verschillende achtergrond. Het is nog een heel proces om uit te vinden waarin we verschillen en wat we delen. We hebben nu een scholingsdag gehad over arbeidsvoorwaardenbeleid, daar kwamen heel wat verschillen, maar ook veel overeenkomsten naar voren en daardoor leer je elkaar ook beter kennen. Dat helpt. Er zit zeker vooruitgang in.

'Ook de verhouding van het ledenparlement en het FNV bestuur was natuurlijk nieuw en moest langzaam duidelijk worden. Ik ben daar wel tevreden over. Het parlement heeft een behoorlijke inbreng bij het bepalen van het beleid, de intenties van het bestuur zijn goed en het parlement wordt serieus genomen. Bij het vaststellen van de Europavisie van de FNV heeft het ledenparlement en de commissie internationale zaken van het parlement een heel belangrijke rol gespeeld.

'Natuurlijk', zo voegt ze daar aan toe, 'zijn er ook mensen die alles wat van het bestuur komt met het grootst mogelijke wantrouwen bekijken, die in complotten denken en overal trucs achter zien. Ik hoor daar niet bij. Ik denk dat we nu als ledenparlement een belangrijke rol kunnen spelen en dat we die rol dan ook moeten pakken.

'Je moet ook bedenken', gaat Margot verder, 'dat er 108 leden van het parlement zijn, plus nog enkele vertegenwoordigers van netwerken met spreekrecht, plus de leden van het bestuur, dat is bij elkaar een hele club. We hebben laatst een vergadering gehad van tien uur 's ochtends tot bijna zes uur 's avonds, dat is een hele zit, en dan is er het gevaar dat mensen afhaken. Wij zitten er vanuit de Abvakabo met 34 leden en we bereiden de vergaderingen gezamenlijk voor, maar er zijn ook mensen die er in hun eentje vanuit een sector zitten en dan lijkt het me wel heel zwaar. Daarnaast heb je ook nog commissies van het ledenparlement. Als je wilt kan je er makkelijk een voltijds baan aan hebben...'

FNV Lokaal

Grenzeloos: In welke commissies zit jij zelf?

Margot: 'Naast het vrouwen netwerk zit ik in de commissie lokaal/regionaal. Dat is de club die zich bezig houdt met het opzetten van lokale FNV afdelingen. Met de fusie van de vijf bonden verdwijnen ook de lokale afdelingen van die bonden. Bij de Abvakabo waren die plaatselijke afdelingen best belangrijk. In Rotterdam kwamen er destijds op de afdelingsledenraad zo'n 150 mensen. Nu zijn dat er, tien, vijftien of hooguit twintig. Er waren vroeger in Rotterdam ook lokale scholingen van 24 avonden in het jaar voor zo'n 15 tot 20 mensen (de vakbondsschool). Dat is later teruggebracht tot 12 avonden en uiteindelijk bleef er alleen een cursus communicatieve vaardigheden over.

'We moeten nu naar nieuwe manieren zoeken om mensen ook lokaal bij de bond te betrekken. We hebben hier in Rotterdam een maandelijks vakbondscafé. Dat is een initiatief van FNV Bondgenoten, maar ook andere bonden doen daar aan mee. We hebben een debatbijeenkomst georganiseerd over de gemeenteraadsverkiezingen, waar we de kandidaten van verschillende partijen geconfronteerd hebben met onze opvattingen als FNV en we willen binnenkort een vervolg daarop organiseren waar we de partijen ondervragen over wat er van hun toezeggingen terecht is gekomen.

'Het is belangrijk dat de FNV meer invloed gaat uitoefenen op het gemeentelijk beleid, zeker gezien de drie grote decentralisaties, waardoor gemeenten steeds meer geld en zeggenschap krijgen over jeugdzorg, participatie en AWBZ-taken (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten). Juist omdat ik bij de gemeente werk, zie ik daar extra het belang van in.

'Maar er zijn ook allerlei andere manieren waarop je mensen bij het vakbondswerk kan betrekken. Ik ben zelf al heel lang actief als loopbaanadviseur vanuit de bond. Daar zouden ook meer mensen bij betrokken moeten worden. Daarnaast zijn spreekuren voor leden belangrijk en daarbij kunnen ook meer kaderleden ingeschakeld worden en dat geldt ook voor voorlichting op scholen over de vakbeweging. Er moeten ook nieuwe en jongere vakbondsconsulenten komen. Op allerlei manieren moeten de leden van de bond ingeschakeld worden, dan ben je als bond zichtbaar en werf je ook nieuwe mensen. Acties en ledenwerfcampagnes zijn natuurlijk belangrijk, die maken ook dat je als vakbond zichtbaar bent, maar uiteindelijk zijn het de vakbondsleden zelf die de beste ledenwerwers zijn. Begin maar met je eigen kinderen lid maken zo gauw ze gaan werken, zeg ik altijd.'

De vakbond terug aan de leden

Lot van Baaren, 22 september 2014

Als laatste in de korte serie interviews met actieve vakbondsleden over de vernieuwing in de FNV geven we het woord aan Lot van Baaren. Lot werkt in een zorginstelling en is een kleine 30 jaar actief in de Abvakabo. In 2010 nam ze het initiatief voor de lijst van kritische kandidaten voor het bestuur van die bond en werd als een van deze 'Kloofdichters' gekozen in het bondsbestuur van de Abvakabo. In 2013 werd ze namens de sector Zorg en Welzijn gekozen in het ledenparlement van de FNV en vervolgens door het ledenparlement in het algemeen bestuur van de FNV.

Grenzeloos: De afgelopen jaren heb je je heel intensief beziggehouden met de vernieuwing van de vakbeweging, zowel in je eigen bond de Abvakabo als in de hele FNV. Hoe kijk je daar op terug, wat is er bereikt?

Lot: 'Het vreet energie en het kan soms ook behoorlijk frustrerend zijn, maar als je terugkijkt, is er zeker wel wat bereikt. Vijf jaar geleden schoot de vakbeweging en zeker mijn Abvakabo helemaal door in de richting van een sociale ANWB, ook mijn vakbond werd 'vermarkt'. Het werd een club die bezig was met 'vakbondsproducten' voor individuele leden. Het collectief, de vereniging raakte steeds meer uit beeld. Er werd namens maar zonder de leden doorgepolderd en ook in FNV verband werden steeds slechtere resultaten geboekt. Nu liggen we op koers naar een activerende vakbeweging, een vakbeweging die zijn leden bij het vakbondswerk betreft, die de interne discussie stimuleert, die gezamenlijk en solidair opereert en in toenemende mate weer strijdbaar voor de dag komt.

We zijn er natuurlijk nog lang niet; zo'n traditie van twintig jaar polderen en amper luisteren naar of discussiëren met je leden, laat je niet zomaar achter je. Maar ik zie weer meer mensen actief worden in de bond en de FNV wordt steeds meer gezien als een bond van strijdende schoonmakers en zorgwerkers, van acties in de metaal en van belastingmedewerkers en anderen in de publieke dienstverlening die aan de kaak stellen dat ze hun werk niet goed kunnen doen. Het is niet meer een club die in Den Haag achter de rug van de leden om meewerkt aan het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd. We hebben als vakbeweging weer een duidelijker en strijdbaarder profiel en dat trekt ook nieuwe mensen aan.'

Grenzeloos: Hoe komt het dat jij daar zo'n rol in hebt gespeeld, in de Abvakabo en nu ook in de FNV als geheel?

Lot: 'Tja, ik ben al lang vakbondslid en als je iets zo de verkeerde kant op ziet gaan, gaat dat je aan het hart. Bovendien ben ik iemand die vindt dat je je niet moet beperken tot het leveren van kritiek, maar dat je ook zelf inzet moet

tonen, verantwoordelijkheid moet nemen en kansen moet pakken. Het ging om mijn bond, onze bond, de bond van de leden en niet van een beperkte groep mensen die van onze contributie betaald wordt... En verder, ach, je rolt van het één in het ander, zo gaat het toch in het leven? Misschien ben ik ook wel naïef geweest op sommige punten en momenten, heb ik ook onderschat wat het allemaal zou betekenen, op hoeveel weerstand je stuit als je iets wilt veranderen, hoeveel energie het kost, maar toch: het is de moeite waard.'

Grenzeloos: hoe begon het?

Lot: 'Het echte begin? Na een paar jaar losse baantjes ging ik in 1985 bij een psychiatrisch ziekenhuis in Rotterdam werken en werd ik actief vakbondslid. Ik werkte mee aan het opbouwen van de vakbond in het bedrijf, aan de vorming van een actieve bedrijfsledengroep. Omdat ik in de zorg werkte, hield ik me ook bezig met alles wat zich in die sector afspeelde. Ik was actief tijdens de Witte Woede, de opstand van zorgwerkers eind '80 begin '90 die voor hun bijdrage ook eindelijk eens behoorlijk betaald wilden worden. Ik ergerde me toen wel al enorm aan Adriaan Wirtz, die als Abvakabo-bestuurder destijds slecht luisterde naar signalen uit zijn achterban. En ik erger me nu minstens zo aan diezelfde Wirtz, die inmiddels als manager werkgeverszaken de zorgwerkgevers vertegenwoordigt aan de andere kant van de onderhandelingstafel. Maar dat terzijde.

'Van het begin af aan was ik ook actief in de vrouwengroep van de bond. Het was toen niet zo gewoon dat er overal kinderopvang was en ik ben blij dat dankzij de strijd van de vakbond en de vrouwengroep mijn kinderen op de bedrijfscrèche gezeten hebben. Het is triest om te zien dat die voorzieningen nu weer afgebroken worden en veel vrouwen weer gedwongen worden te kiezen tussen door blijven werken of stoppen en kinderen krijgen.

'Ik werd ook actief in de plaatselijke afdeling van de Abvakabo. Het ziekenhuis was toen nog een gemeenteziekenhuis dus je had sowieso met de gemeente te maken. We hebben toen het hele proces van privatisering meegemaakt, maar daar zal ik het nu maar niet over hebben.

'In de afdeling Rotterdam werd ik steeds actiever op sectoroverstijgende thema's en later werd ik ook woordvoerder van de afdeling Rotterdam in de bondsraad van de Abvakabo. In die jaren kreeg het polderen wel steeds meer de overhand: praten over ons, zonder ons. En langzaam werd met het polderen ook steeds minder resultaat geboekt, verlearde we hoe je druk op de ketel moest zetten, verloren we kaderleden en werd de kloof tussen arm en rijk groter.

'We hadden in 2004 nog laten zien dat we als vakbeweging wel een vuist konden maken met 50.000 mensen op de Coolingsingel en daarna 300.000 op het Museumplein. En', voegt ze daar aan toe 'de actie in Rotterdam was een stakingsactie, wij stonden daar als stakers op de maandag voor Prinsjesdag.

Dat straalde kracht uit en had een eigen dynamiek, waardoor de actie op zaterdag 2 oktober in Amsterdam zo groot kon worden. Maar goed, bij die acties ging het over het prepensioen en de VUT-regeling. Wat daar uiteindelijk uit kwam was ook niet om over naar huis te schrijven. En dat had er natuurlijk alles mee te maken dat de leden daar niet echt een stem in hadden.

'De regering en de werkgevers stonden sterk. Als je dan blijft polderen zonder dat er een sterke vakbeweging achter je staat, dan is het voor hen lekker polderen, want dan halen ze alles binnen en dan kom je als vakbeweging steeds verder op achterstand te staan.'

Kloofdichters

Grenzeloos: Hoe kwam het tot dat initiatief van de 'Kloofdichters', waar kwam dat uit voort?

Lot: 'Al vanaf 2006 was er in de Abvakabo interne discussie over de vraag wat voor bond we willen zijn: gaan we nog meer de kant op van de bond als uw zaakwaarnemer, die voor de mensen allerlei 'leuke' dingen regelt, met slimme marketing producten voor verschillende klantgroepen. Of moesten we juist een andere kant op. Moest een vereniging van werknemers niet juist gezamenlijk optreden en een vuist maken daar waar hun belangen aangetast werden.

'Die laatste opvatting had binnen de bond en ook binnen de bondsraad een behoorlijke aanhang, maar voorstellen in de richting van een meer activerende opstelling werden steeds door het bestuur afgewezen. Of als ze door de bondsraad via moties toch aangenomen werden, door het bestuur in de praktijk niet uitgevoerd. Wij constateerden een kloof tussen de leden op de werkvloer en de beleidsmakers aan de top. De top van de FNV was in de Haagse achterkamertjes bezig met polderen en kwam dan terug met een resultaat dat niet met de leden was besproken en dan was het slikken of stikken.

'In 2009 werd dat heel manifest. Er was door de FNV fors ingezet op het behoud van de pensioengerechtigde leeftijd op 65 jaar. Agnes Jongerius had over de verhoging van de pensioenleeftijd nog gezegd: 'Over mijn lijk'. Ik herinner me dat we in de bondsraad zaten te praten over moties waarin stond dat 65 65 moest blijven en waarin we als bondsraad nogmaals aandrongen op acties, toen we via de telefoon van Xander den Uyl (toen bondssecretaris van de Abvakabo) te horen kregen dat er op dat moment een persconferentie was waar de FNV met de twee andere vakcentrales aankondigden dat ze een flexibele AOW introduceerden, wat uiteindelijk leidde tot het beruchte pensioenakkoord. Daar zat je dan in bondsraad te discussiëren voor Piet Snot.'

Een alternatief

'In dat jaar 2009 werden de tegenstellingen steeds duidelijker. De tegenstellingen in de bondsraad hadden alles te maken met de vraag of je naar de leden luisterde, of je de leden wilde organiseren om samen een vuist te

maken als het er om ging. Op de een of andere manier was het vertrouwen dat je die vuist kon maken er bij een deel van de bondsraad en het bestuur niet meer en wilde men er ook niet aan werken om het terug te krijgen.

'De discussie in de bondsraad leek ook steeds vruchtelozer en uiteindelijk hebben we voor het congres in 2010 met een aantal kaderleden de handen ineen geslagen en zijn we met de 'Kloofdichters' begonnen. Het idee was om niet alleen onze kritiek neer te schrijven maar ook alternatieven aan te dragen, een andere koers aan te geven en ons als groep te verenigen en duidelijk te maken dat we verantwoordelijkheid wilden nemen voor het uitvoeren van dat programma. Dat was nieuw en leidde tot een heleboel discussie en herkenning. Zelf vind ik het nog steeds een cruciaal punt. Het is één ding om te roepen dat het anders moet, dat is altijd makkelijk vanaf de zijlijn, maar het is moeilijker als je verantwoordelijkheid wil dragen voor een andere koers en je dat ook waar moet maken.

'Maar ik ben blij dat we er aan zijn gaan staan. En ik moet ook eerlijk zeggen dat toen we er in 2009 mee begonnen, dat was vanuit het gevoel dat als de koers niet veranderde, dat ook het einde van de vakbeweging zou zijn, want je kan gewoon niet volhouden dat je als vakbond voor de mensen opkomt als je de mensen niet bewust maakt van hun eigen kracht.

'Maar ik ben ook blij dat ik toen niet wist wat er allemaal op me af zou komen, want het heeft ook geleid tot vervelende dingen. Natuurlijk was er weerstand tegen de veranderingen, dat kan je verwachten, maar dat de strijd soms ook zo op de persoon gespeeld zou worden, met verdachtmakingen en verhalen die geen enkele grond hebben, dat had ik niet verwacht. Vooral de eerste drie jaar verschenen er telkens vuile en persoonsgerichte artikelen in de Telegraaf en andere kranten. Je bleef aan de gang om mensen uit te leggen dat er niets van waar was. Flink wat frustratie dus.

'En daarnaast kost het al je vrije tijd. Ik ben kaderlid, heb een fulltime baan, dus overdag heb ik gewoon mijn werk en al het werk voor de bond komt daar als vrijwilligerswerk bij. Dat betekent ook dat je je op allerlei onderwerpen moet inlezen en je je allerlei zaken eigen moet maken. Zo ben je als bestuur natuurlijk ook verantwoordelijk voor de financiën, maar begrotingen en jaarrekeningen lezen is niet mijn sterkste punt, toch is het natuurlijk ontzettend belangrijk te weten waar het geld naar toe gaat.'

Overwinning

'In mei 2010 vond het Abvakabo congres plaats, waar wij als Kloofdichters kandidaat waren voor het bestuur. Het bondsbestuur van de Abvakabo bestond toen uit 19 leden, waarvan 4 bezoldigden (vakbondsbestuurders in dienst van de bond) die het dagelijks bestuur vormden en 15 onbezoldigde kaderleden', legt Lot uit, om daar aan toe te voegen: 'overigens ben ik er nog steeds trots op dat er in mijn bond kaderleden in het bestuur zitten en dat het ook een

kaderbond is. Dat is ook één van de redenen dat die beweging daar plaats heeft kunnen vinden, hij kwam van onderop, van mensen die zeiden: 'ik herken me niet meer in wat daar van boven komt en ik heb er geen invloed op', door middel van verkiezingen voor het bestuur was die invloed terug te winnen.

'Wij hadden als Kloof dichters een lijst van 15 kaderleden weten samen te stellen, uit het hele land, uit verschillende sectoren en afdelingen, jong en oud, mannen en vrouwen met verschillende achtergronden. Een heel goede mix van mensen waarvan sommigen al tientallen jaren actief waren vanuit hun sector of afdeling en anderen pas net kwamen kijken.

'Op het congres werd besloten dat er een kleiner bestuur zou komen bestaande uit 15 leden waarvan 4 bezoldigden voor het dagelijks bestuur en 11 onbezoldigd kaderleden. Ook voor het dagelijks bestuur was er een alternatieve lijst ingediend met kandidaten waarvan de uitgangspunten overeenstemden met die van de Kloof dichters. Daarvan werden op het congres twee kandidaten gekozen: Corrie van Brenk en Meindert van den Berg. Er werden 7 kandidaten van de lijst van de Kloof dichters gekozen, samen dus 9 van de 15 zetels en een meerderheid in het bestuur voor de kritische stroming. Een gezichtsbepalende figuur als bondssecretaris Xander den Uyl uit het oude bestuur, werd niet herkozen. Voorzitster Edith Snoey werd door het congres wel herkozen.'

Pensioenakkoord

'Op 20 mei 2010 werden wij gekozen en op 4 juni kregen we een enorme stapel papier, de eerste versie van het pensioenakkoord. Voor ons was het natuurlijk nauwelijks mogelijk daar een goed oordeel over te vormen en de consequenties ervan te overzien. Persoonlijk was ik tegen het akkoord. Ik herinner me nog een onduidelijke passage over de invloed van de financiële markt die me de kriebels bezorgde. Maar ook het proces bepaalde mijn standpunt. Van bovenaf werd een enorm pak papier met complexe materie gedropt, waarover wij in een uur voorafgaand aan een door ons nog wel bijeengeroepen extra bondsraad (op een zaterdag) een standpunt te formuleren hadden. We werden overdonderd. Onmogelijk te doen naar mijn mening, maar een meerderheid van het bestuur was er voor en ook de bondsraad zei, gesteund door de meerderheid van het bestuur: oké, ga dat maar verder uitwerken. Toen een jaar later de uitwerking van het akkoord kwam bleek dat er wel erg veel addertjes onder het gras zaten, dat het slecht uitpakte met name voor de leden aan de onderkant. Met name mensen met een lager inkomen hadden weinig keus, zij moesten wel langer blijven werken als ze een beetje normaal inkomen wilden houden.

'Dat jaar hebben we heel veel gediscussieerd over het akkoord. We hebben in het hele land bijeenkomsten georganiseerd waar leden informatie kregen en er gediscussieerd kon worden. Ik denk nog steeds dat we dat als bestuur toen wel goed aangepakt hebben. Het was geen voorgekookt verhaal. We hebben

geprobeerd de minnen en de plussen eerlijk aan de orde te laten komen. Het resultaat van al die discussies was dat de Abvakabo 'nee tenzij' zei tegen de uitwerking van het akkoord. Voor Edith Snoey die zich al eerder in de Federatieraad aan het akkoord had gecommitteerd was dat reden om uit het bestuur te stappen. En toen ook FNV Bondgenoten zich tegen het akkoord uitsprak deed dat de Federatieraad van de FNV, waar alle voorzitters van de bonden in zaten, wankelen. Samen hebben deze twee bonden de meeste leden. Toen toch besloten werd het akkoord te tekenen, was de crisis van de FNV een feit.²

'Met het vertrek van Edith Snoey, de tijdelijke invulling van de voorzittersrol door toen vicevoorzitter Corrie van Brenk en de openlijke crisis in de FNV, ontstond er natuurlijk een hele andere situatie.

'Aan de ene kant was er de discussie over de nieuwe vakbeweging zoals het toen nog genoemd werd. Daar moesten we zorgen dat de democratiseringstendens doorgezet werd, dat een nieuwe vakbeweging niet weer voor de individualisering, de vermarkting en het gepolder ging, maar voor collectiviteit, solidariteit en strijdbaarheid. Aan de andere kant moesten wij als Abvakabo-bestuur gewoon doen waarvoor we gekozen waren en ons eigen Tien Punten Plan uitvoeren, ook al zagen mensen met de crisis in de FNV nieuwe mogelijkheden om aan onze stoelpoten te zagen.'

Grenzeloos: Wat betekende dat voor de Abvakabo?

'Vooral nog meer inzet, nog meer discussie en nog meer betrokkenheid organiseren. Je richten op de interne perikelen en het voortbestaan van de FNV, maar vooral ook het gevecht met de boze buitenwereld daar niet de dupe van laten worden. Dat is ons maar ten dele gelukt, maar meer zat er in de beperkte tijd, met een beperkte groep mensen en veel tegenwerking intern en extern niet in. Ik denk dat we in zijn totaliteit wel vooruitgang hebben geboekt. Op het vlak van het organiseren van mensen zijn behoorlijke stappen vooruit gezet, bijvoorbeeld in de zorg. Activering is een gevleugelde term geworden in de hele FNV. Maar we hebben ook fouten gemaakt en kansen laten liggen. De strijd van de postbodes stond er bij ons aantreden al niet florissant voor maar hebben we te laat alsnog opgepakt en zo geldt dat voor meer situaties, we waren en zijn nog steeds verzwakt.'

Publieke sector

'Maar waar we volgens mij wel in geslaagd zijn, is om het hele punt van de publieke dienstverlening op de agenda te zetten, duidelijk te maken dat mensen die in de publieke sector werken, of dat nu het openbaar vervoer of de belastingdienst is, gewoon goed werk af willen leveren. En dat geldt ook voor de zorg en allerlei andere sectoren. Mensen hebben gewoon het recht hun

² Zie: Patrick van Klink 'Achter het pensioendrama', Grenzeloos 29 september 2011. Ook opgenomen in de brochure *De strijd voor een echt nieuwe vakbeweging*.

werk goed te kunnen doen, en het publiek heeft gewoon recht op een goede publieke sector en dienstverlening.

'Onze leden bij de Belastingdienst hebben bijvoorbeeld aangekaart dat door de bezuinigingen daar, miljarden aan belastinggeld blijft liggen met name bij grote bedrijven. Onze leden bij de Voedsel- en Warenautoriteit hebben duidelijk gemaakt dat door de bezuinigingen de voedselveiligheid in gevaar komt. En onze leden bij het stadsvervoer hebben duidelijk gemaakt dat privatisering en marktwerking leidt tot verslechtering van het vervoer. Bij al die gevallen gaat het dus niet alleen om de belangen van onze leden in die sector, hun lonen en werkgelegenheid, hoe belangrijk die voor ons als vakbond ook zijn, maar ook om de maatschappelijke dienstverlening, ook om het algemeen belang of althans het belang van 'gewone' mensen die van publieke diensten afhankelijk zijn.

'Als er ergens een autofabriek of een sigarettenfabriek gesloten dreigt te worden', gaat Lot verder, 'dan strijd je als vakbond voor de werkgelegenheid van de mensen die daar werken, ook al kun je je afvragen of er behoefte is aan meer auto's of meer sigaretten. Maar in de publieke sector is het duidelijk dat er behoefte is aan dat werk, terwijl het de regering is, en dus politieke keuzes zijn, die het mensen onmogelijk maakt om dat werk te doen of goed te doen. Uit onderzoek blijkt dat driekwart van de Nederlanders vindt dat het niet goed gaat in de zorg. Als Abvakabo moeten we een rol spelen in die discussie en ik geloof dat we dat doen, dat we dat zelfs goed doen.

'We zijn een actievare bond geworden, dat zie je bij de acties in de zorg, maar ook bij de WSW of lokaal richting gemeentepolitiek. We betrekken onze leden er meer bij. Je ziet ook dat de daling van het ledental van de bond tot staan is gebracht of in ieder geval achter blijft bij de prognoses en dat in de sectoren waar we het meest actief en zichtbaar zijn, zoals in de zorg het aantal leden stijgt. Mensen hebben behoefte aan een actieve bond, aan een bond waarin ze zich herkennen en die hen erbij betreft. Het is ook gewoon een illusie dat je als vakbond in deze tijden kan volstaan met constructief overleg met de overheid en de werkgevers. Zij hebben een agenda van keiharde bezuinigingen en afbraak van publieke voorzieningen, dat kan je niet met een beetje polderen stoppen. Dan moet je mensen informeren, organiseren, activeren en mobiliseren. Zoals we als Kloofdichters ook in ons programma naar voeren brachten.

'De Abvakabo heeft zo'n 350-400 mensen in dienst, daarmee kun je natuurlijk niet alles doen en dat moet je ook niet willen. We hebben zo'n 340.000 leden waarvan ongeveer 8%, dus 27.000 mensen in de kaartenbak als kaderlid staan geregistreerd. De mate van activiteit van die mensen in de bond varieert natuurlijk heel sterk, er zijn ook veel mensen bij die alleen of hoofdzakelijk actief zijn in ondernemingsraden en dergelijke medezeggenschapsorganen. Maar de kaderleden moeten de bond dragen. We hebben er veel aan gedaan om het kaderbestand weer op orde te brengen, kaderleden weer meer bij de

bond te betrekken, nieuw kader aan te trekken, toch er is op dat vlak nog veel te doen.

‘Een vakbond is een vereniging van werknemers die voor hun belangen opkomen en als dat nodig is een vuist kunnen maken. Dat er ook betaalde functionarissen zijn, een werkorganisatie die voor die vereniging werk verzet, is mooi en noodzakelijk, maar het primaat moet bij de vereniging liggen, bij de leden. Zij bepalen het beleid, de koers. Daarom moeten we ook weg bij dat idee van de bond als je zaakwaarnemer, bij die hele cultuur, waarbij de leden contributie betalen en in ruil daarvoor diensten ontvangen. Je kunt nooit met 400 medewerkers, al zijn het hardwerkende mensen, de belangen van 340.000 mensen dienen, zeker niet als die belangen overal geschonden worden. Waar we naar toe moeten is activerend vakbondswerk.’

Grenzeloos: Was en is er veel weerstand tegen die koers van een activerende vakbeweging?

Lot: ‘Ja, vooral vanuit de werkorganisatie, daar waren naast de vakbondsbestuurders steeds meer mensen op kantoor bezig die amper een lid zagen. Vooral binnengehaald op de afdeling marketing en communicatie. Vanuit die kant, mensen die voor de bond werkten, was de weerstand groot. Achteraf gezien is dat ook niet verwonderlijk. De bond heeft twintig jaar op een koers gelegen van ‘de bond uw zaakwaarnemer’, mensen hebben een bepaalde manier van werken en dat verander je niet zomaar. Ze voelen de roep om verandering als kritiek op hun persoonlijk functioneren, of zien in bemoeienis van leden hun autonomie aangetast. Daarnaast zijn er natuurlijk ook mensen die vanuit een heel specifieke politieke agenda werken, die gewoon een andere opvatting hebben over wat een vakbeweging moet doen, die vinden dat ze er zijn om ‘arbeidsrust’ te bewerkstelligen.

‘Wij hebben daar zeker ook fouten bij gemaakt en mensen niet altijd genoeg meegenomen in het waarom van die verandering. De noodzaak niet genoeg duidelijk gemaakt. Maar je moet je wel realiseren dat we meteen in het diepe werden gegooid en dat we te maken hadden met crisisspolitiek en een regering van VVD en CDA met gedoogsteun van de PVV, die de publieke sector ongekend hard aanpakte. De urgentie was dus ook heel hoog en we hadden niet altijd tijd om alles goed uit te werken en in alle nuances uit te leggen.

‘Bij de leden viel die weerstand trouwens erg mee. Natuurlijk is niet iedereen het overal mee eens en dat hoeft ook niet, maar de activerende aanpak wordt over het algemeen gesteund. Ook in de bondsraad is de steun voor het huidige bestuur en voor de nieuwe aanpak de afgelopen jaren eigenlijk alleen maar gegroeid. Ook wel logisch want de mensen zien de eerste resultaten ervan.

‘Al met al geloof ik dat we toch goed op weg zijn. De dynamiek is nu anders, er waait nu een andere wind. Ook het beeld naar buiten toe is denk ik aan het veranderen. Vroeger was de Abvakabo voor de meeste mensen een wat grijze

ambtenarenbond. Nu is het de bond van de actievoerende zorgwerkers, of in ieder geval is het dat ook.'

FNV in beweging

Grenzeloos: Behalve de veranderingen in de Abvakabo was er ook binnen de FNV van grote veranderingen sprake. Hoe kijk je daar tegenaan?

Lot: 'Ja, de crisis in de FNV en wat daar op volgde was erg belangrijk. Ik heb zelf het idee dat coryfeeën uit de PvdA en voorstanders van de overlegeconomie hun best hebben gedaan om te zorgen dat de ingezette lijn van democratisering en activering bij de Abvakabo niet zou overslaan naar de hele FNV. In eerste instantie was het plan van de 'verkenners' Noten en Wijffels zelfs dat de hele FNV zou verdwijnen, er moest een nieuwe vakbeweging komen en Jetta Klijnsma werd aangesteld als kwartiermaakster. Wie Klijnsma nu als staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ziet functioneren begrijpt wel dat we niets moesten hebben van de plannen die zij voorhad met de vakbeweging. Die leidden vooral tot versnippering en verzwakking.

'Als Abvakabo waren we al langer voor een ongedeelde FNV. We kenden de problemen bij bijvoorbeeld de post, waar het geprivatiseerde PostNL onder de Abvakabo valt en een ander commercieel postbedrijf als Sandd onder FNV Bondgenoten; of bij het stadsvervoer waar de Rotterdamse RET en het Amsterdamse GVB als oorspronkelijke gemeentebedrijven onder de Abvakabo vallen maar de Haagse HTM weer onder FNV Bondgenoten. In dezelfde soort bedrijven heb je dan met een andere cao te maken.

'Voor ons was het altijd duidelijk dat een ongedeelde vakbeweging tot meer eenheid en meer kracht zou kunnen leiden. In 2009 was het punt van de ongedeelde FNV door de Abvakabo ook op de agenda van het FNV-congres gezet en sindsdien waren er al verschillende studies naar verdergaande samenwerking gedaan.

'Maar een ongedeelde FNV moet natuurlijk wel sterke herkenbare sectoren hebben, maar vooral ook een democratische structuur. Op dat vlak hebben we het een en ander bereikt. De voorzitter wordt nu direct door de leden gekozen en daarnaast is er als hoogste orgaan een door de leden gekozen ledenparlement. Dat zijn belangrijke zaken. Het bestuur moet nu verantwoording afleggen aan het ledenparlement en kan ook door dat parlement naar huis gestuurd worden. Dat is natuurlijk een geweldige stap vooruit ten opzichte van de oude situatie waarin het FNV-bestuur alleen verantwoording schuldig was aan de voorzitters van de aangesloten bonden.

'Het hele fusieproces waarin we nu zitten is een moeizaam proces. Intern is er veel gebakkelei over geld en over posities van mensen, beeldvorming en emoties voeren regelmatig de boventoon. Dat is misschien begrijpelijk bij een dergelijke majeure operatie, maar het is wel frustrerend, want het gaat ten

koste van de inhoudelijke discussie en kost enorm veel tijd en energie. En die ben je kwijt voor het echte gevecht buiten...

'Het is ook erg ingewikkeld omdat een groot deel van de bonden: FNV Bondgenoten, Abvakabo, FNV Bouw, FNV Sport en op termijn ook FNV Kiem opgeheven worden en met hun sectoren opgaan in de nieuwe FNV, terwijl een aantal kleinere bonden als bond blijven bestaan. Met het ledenparlement hebben we wel een gemeenschappelijke basis en door de samenwerking in het ledenparlement ontstaat er ook meer begrip voor de situatie in verschillende sectoren.'

Balans

'Als ik de balans tot nu toe opmaak, is die uiteindelijk positief. We hebben als kader meer mogelijkheden om invloed op het FNV-beleid te hebben, kunnen directer ingrijpen en hebben meer ruimte om met elkaar in debat te gaan, van elkaar te leren en we kunnen dus ook minder makkelijk tegen elkaar uitgespeeld worden. Dat laatste vind ik belangrijk, zeker tegen het licht van eerdere grote gevechten, waar nogal eens geprobeerd werd de publieke- en de marktsector tegen elkaar op te zetten. En de FNV staat weer op de kaart, we doen weer mee. Ik was tegen het sociaal akkoord, maar we moeten zien hoe we de positieve punten daaruit alsnog verzilveren. Hoewel de houding van de nieuwe VNO-voorzitter Hans de Boer, doet voorkomen alsof hij het sociaal akkoord op wil blazen. Dat schept ook weer kansen.

'We zien dat de strakkere coördinatie van het arbeidsvoorwaardenbeleid er toe leidt dat er meer binnen wordt gehaald. Er zijn verschillende cao's waarin niet alleen op het vlak van meer koopkracht, maar ook op het vlak van de echte banen maatregelen worden genomen tegen de flexarbeid. In het najaar gaan we de campagne voor echte banen intensiever voeren, met nadruk op werkgelegenheid, een banenplan enzovoort. En dat doen we als hele FNV.

'Het is ook interessant om te zien dat de FNV nu actie voert, terwijl de PvdA in de regering zit. En die acties richten zich noodzakelijkerwijs heel vaak tegen het regeringsbeleid, zoals de acties in de zorg. Het is ook opvallend dat er meer ruimte is voor discussies over onderwerpen die er echt toe doen. De discussie over Europa die leidde tot de Europavisie van de FNV is daar een goed voorbeeld van. In de commissie Visie en Strategie van het ledenparlement wordt nu ook gediscussieerd over zaken als de arbeidsinkomensquote en het feit dat we als vakbeweging niet alleen bezig moeten zijn met het verdelen van ons stuk van de koek (de beschikbare loonruimte), maar het moeten hebben over de hele koek, dus ook over de verhouding tussen kapitaal en arbeid, over inkomen en over vermogen. En daarmee kom je natuurlijk ook op de hele discussie over verrijking, zoals die door het boek van Piketty en de WRR-verkenning is losgemaakt. Dat is natuurlijk een goede zaak.

'Maar ook de recente reis van een officiële FNV- en Abvakabo delegatie, met de voorzitters, naar Palestina vind ik een positieve ontwikkeling. Als lid van de Abvakabo werkgroep Palestina heb ik me jaren ingezet voor solidariteit vanuit de vakbeweging met de Palestijnen. Heel lang werd daar heel moeilijk over gedaan en kon er geen officiële delegatie heen, deze reis is werkelijk een stap vooruit.

Zorgpetitie

'In het najaar komt de FNV met een petitie³ over de zorg. Dat moet een brede campagne⁴ worden van de hele FNV tegen de afbraak van de zorg. Daar kan iedereen aan meedoen, alle sectoren, want in alle sectoren worden de mensen getroffen door de afbraak van de zorg. Als het goed is gaan lokale netwerken daar een belangrijke rol in spelen.

'Het is belangrijk dat er stevige plaatselijke FNV-netwerken komen. Er worden heel veel taken overgedragen naar de gemeenten en dus is het belangrijk dat de vakbeweging ook op plaatselijk vlak de ontwikkelingen volgt, zich er mee bemoeit en haar kracht laat zien. Want de vakbeweging is er niet alleen voor op de werkvloer en voor de cao. De vakbeweging moet veel politieker worden, een sociale beweging die op een breed terrein opkomt voor de belangen van haar leden en potentiële leden. En daar hebben die leden zelf een belangrijke rol in.

'We staan nog steeds maar aan het begin van de vernieuwing en versterking. Er is nog zoveel te doen. Het activerend vakbondswerk is ook door andere bonden overgenomen en vastgelegd in de grondslagen van de nieuwe FNV. Maar daarmee zijn we er natuurlijk niet. Het moet ook echt van de grond komen. Want de vakbond, dat zijn de leden zelf. In het ledenparlement zijn nu ruim honderd kaderleden actief. Maar al die leden van het parlement zouden stuk voor stuk constant de hete adem van een actieve achterban in hun nek moeten voelen. We moeten nog veel meer de leden inschakelen en werken aan die actieve achterban. En veel meer gaan doen aan scholing van leden en kaderleden, hen wapenen met argumenten en overtuigingskracht. Die sterke sectoren moeten nog opgebouwd worden en dat is vooral veel werk aan de basis en op de werkvloer.'

³ Te vinden op: <http://www.fnv.nl/themas/sociale-zekerheid/artikelen/red-de-zorg-en-teken-de-zorgpetitie>

⁴ Zie: <http://www.grenzeloos.org/content/gaat-de-fnv-de-zorg-redden>

Grenzeloos geschriften

- * Vakbondswerk aan de basis
- * De strijd voor een echt nieuwe vakbeweging
- * Links en de Syrische revolutie
- * Wat is ecosocialisme?
- * Democratisering van de economie
- * De lange mars van de SP
- * De vakbond terug aan de leden
- * De wortels van vrouwenonderdrukking
- * Nieuw Rechts in Nederland
- * Kapitaal en ongelijkheid, over het werk van Piketty

Grenzeloos geschrift, een uitgave van Grenzeloos

De vakbond terug aan de leden

Het pensioenakkoord dat toenmalig FNV voorzitter Agnes Jongerius in 2010 sloot waarin de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd van 65 naar 67 jaar werd beklonken, was in strijd met het eerder ingenomen standpunt van de FNV, werd niet gesteund door de meerderheid van de leden en leidde tot een diepe crisis in de FNV.

Er werden verschillende PvdA kopstukken aan het werk gezet om het proces dat zou moeten leiden naar een nieuwe vakbeweging in goede banen te leiden. Maar ook de leden roerden zich. Al eerder was in de Abvakabo de groep ‘kloof dichters’ er in geslaagd om een meerderheid op het bondscongres te winnen voor een andere koers, voor een meer democratische en strijdbare vakbeweging. De afgelopen tijd is die ontwikkeling doorgegaan en zijn er een aantal belangrijke stappen in die richting gezet. In deze derde vakbondsbrochure in de serie Grenzeloos geschriften komen vijf actieve vakbondsleden hierover aan het woord. Hun verhalen zijn een bron van inspiratie voor alle actieve vakbondsleden en een aanmoediging voor alle (nog) niet actieve vakbondsleden om mee te doen. Op weg naar een bond van, voor en door de leden.

